herpy

GECKOR

Lesser rough-snouted gecko

Rhacodactylus trachycephalus

Rhacodactylus trachycephalus är en sällsynt, nattaktiv klättrare från Île des Pins och den lilla ön Môrô i Nya Kaledonien, och den föder levande ungar. Arten är akut hotad i naturen och sällsynt i fångenskap. Skötseln liknar de övriga *Rhacodactylus*-arterna, men djuren är dyra, växer långsamt och får högst två ungar per år.

Familj: Diplodactylidae Tidigare namn: *Chameleonurus trachycephalus; Rhacodactylus trachyrhynchus trachycephalus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-14 cm** nos-kloaklängd
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**45 × 45 × 90 cm** L × B × H för 4 vuxna djur
Temperatur, dag	**22-26 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**65-70 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter och färdigfoder**
Hålls	**Parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Könsmogen	**36-60 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ungar**
Kullar per år	**1**
Dräktighet	**180 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Akut hotad (CR)**

Om arten

Rhacodactylus trachycephalus är en medelstor gecko med bred huvudform, en sträv nos och en gripsvans som är ungefär lika lång som kroppen. Nos-kloak-längden når högst 14 cm. Det vetenskapliga namnet kommer av grekiskans *trachys* (sträv) och *kephale* (huvud) och syftar på de grova fjällen på nosen. Ögonen är stora, och tårna är förhållandevis breda. Fjällen bildar ett mosaikmönster av vitt, brunt, grått och grönt i olika nyanser.

Arten beskrevs 1878 av Boulenger som *Chameleonurus trachycephalus*. Sedan dess har den behandlats som underart av *Rhacodactylus trachyrhynchus*, men den räknas numera som en egen art. Den skiljs från *R. trachyrhynchus* genom att vara mindre (högst 14 cm mot 19 cm i nos-kloak-längd), genom proportionellt större ögon, färre fjällrader på mitten av kroppen (högst 111 mot minst 119) och genom att nosskölden inte rör näsborren. Fjällen vid nosen är mindre och mindre strävare.

Färgerna sträcker sig från gröna, gula och kanelbruna nyanser till grått, svart, vitt och chokladbrunt, och vissa djur har dalmatinerfläckar. Mönstret kan vara fläckigt, tvärbandat eller helt enfärgat. Med regelbunden hantering blir djuren tama och lätta att ta upp.

Arten hör till de få geckor som föder levande ungar, och den får bara en eller två ungar per år. Det är en av anledningarna till att den är så sällsynt i fångenskap. Djuren är först könsmogna efter tre till fem år, och priset börjar ofta på fyrsiffriga belopp, om man överhuvudtaget kan hitta ett djur. Livslängden är inte dokumenterad; 15-20 år är en uppskattning utifrån besläktade arter.

Utbredning och livsmiljö

Arten finns bara på Nya Kaledonien i sydvästra Stilla havet. Typlokalen är Île des Pins söder om huvudön Grande Terre, och arten är därutöver känd från den lilla ön Môrô. Fynd på själva Grande Terre är inte dokumenterade.

Utbredningen är extremt liten. Beståndet på den lilla ön kan utrotas av en enda katastrof, och båda bestånden är mycket sårbara. Arten är därför upptagen som akut hotad. Hoten är uppsplittring och förlust av skog, olaglig handel och införda arter: den lilla eldmyran, katter och råttor, som äter både ungar och vuxna djur.

> **Naturlig utbredning:** Nya Kaledonien.

LIVSMILJÖ

Rhacodactylus trachycephalus lever i fuktig skog. Den är nattaktiv och håller sig i skogens nedre skikt, där den klättrar på stammar och grenar. Där den lever tillsammans med *Rhacodactylus leachianus* finns det en lodrät arbetsfördelning: *R. trachycephalus* använder de lägre våningarna, medan *R. leachianus* oftast finns högre upp i trädkronorna.

Hos den nära besläktade *Rhacodactylus trachyrhynchus* vilar djuren på dagen i hålrum i träd, och flera djur kan ligga tätt tillsammans i samma gömsle, vilket håller kvar både värme och fukt. Om *R. trachycephalus* gör detsamma är inte dokumenterat. Det finns inga detaljerade mätningar av temperatur och luftfuktighet i artens livsmiljöer, och höjdintervallet är inte dokumenterat. Klimatet på Nya Kaledonien är subtropiskt och fuktigt, och terrariets rytm med en fuktig, mild och mörk natt bygger på erfarenheterna från besläktade *Rhacodactylus*-arter.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Arten trivs bäst i ett högt terrarium på minst 45 × 45 × 90 cm (längd × bredd × höjd). Det rymmer ett till fyra djur, och ett större terrarium är alltid en fördel. Placera ett stort, ihåligt korkrör lodrätt i terrariet, så att djuren har en solplats överst under ljuset. Utanför gömslet vilar djuren på sidan av korkröret med huvudet uppåt eller nedåt. Det är särskilt viktigt för dräktiga honor, som på det sättet själva kan reglera temperaturen för ungarna i kroppen.

Använd flera ihåliga korkrör för vila under dagen och som ställe där honorna kan föda. Rören ska vara slutna i ena änden, till exempel genom att stå fast mot botten eller en sidovägg. Ge gärna varje djur sitt eget lilla rör, så att det kan dra sig undan. Dräktiga honor söker sig helt för sig själva före födseln och kan morra och kvittra för att visa att de inte vill bli störda. En levande växt ger skydd och håller fukten uppe.

Med flera djur ska nya djur introduceras på neutral mark, helst i ett nytt terrarium där inget djur av arten har bott tidigare. Hanar kan leva fredligt tillsammans om de är uppfödda tillsammans från små. Vuxna hanar som sätts ihop kan slå ihjäl varandra. Honor kan gå ihop i större grupper, men ska introduceras försiktigt om de inte har känt varandra från ungarna.

Ungar kan hållas i en liten plastlåda på ca 30 × 20 × 20 cm med ventilationsgaller i locket, ca 4 cm steriliserad jord som botten, ett par grenar, en bit korkbark som gömsle, en handfull sphagnum och en mycket liten vattenskål.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

På dagen ska *Rhacodactylus trachycephalus* ha 22-26 °C, och på natten får temperaturen falla till 18-21 °C. Det har inte mätts några temperaturer i naturen, så siffrorna bygger på erfarenheter med arten i fångenskap och med besläktade *Rhacodactylus*-arter.

Håll sommartemperaturen under 26 °C både dag och natt om du kan. På vintern kan djuren få en sval period då de äter och rör sig mindre. Låt den följa årstiderna, men låt aldrig temperaturen falla under 18 °C på natten och 23 °C på dagen.

Över 29 °C bör temperaturen aldrig komma, och det är klokt att hålla terrariet borta från solen och söderfönster. Använd en digital termometer och en termostat om du använder extra värme. En lampa på 60 W över korkröret ger en varmare plats, men det är inte dokumenterat någon särskild hotspot-temperatur för arten.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten bör ligga på omkring 65-70 %. Den kan hållas uppe med en levande växt, fuktig sphagnum i ett gömsle och regelbunden sprayning. Spraya tre till fyra gånger i veckan, som hos de besläktade, större *Rhacodactylus*-arterna. Terrariet ska vara fuktigt men inte vått, och ventilationen ska vara god.

Ställ en stor, låg vattenskål med färskt vatten i terrariet. En skål på ca 20 cm i diameter och några få cm djup ger plats för att djuren kan sitta och ligga i vattnet om de vill. Ungar får en mycket liten skål, högst ca 5 cm bred och 2-3 cm djup. Lägg ett par flytande plastkulor från ett akvariefilter i skålen, så att foderinsekterna kan klättra upp och inte drunknar.

LJUS OCH UVB

Arten är helt nattaktiv och kommer först fram när det är mörkt. Det är inte påvisat att UVB är nödvändigt, men alla *Rhacodactylus*-arter solar sig troligen lite i naturen. Ett svagt UVB-ljus med god skugga och en värmelampa på 60 W, tänd 12 timmar och släckt 12 timmar, är därför en fördel, och arten förökar sig bra under det. Besläktade, nattaktiva *Rhacodactylus*-arter klarar sig utan lysrör, men får aldrig stå i direkt sol.

Använd en tänd-släck-timer. Det ska vara helt mörkt på natten, och färgat nattljus är inte nödvändigt.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Födan består av levande insekter och ett torrt pollen- och nektarfoder för dabbödlor, som står framme hela tiden. Ge fyra vuxna syrsor per vuxet djur en gång i veckan. Insekterna ska vara väl uppfodrade och pudras med kalk med D3-vitamin varje gång. Mata på kvällen när ljuset är släckt, för djuren kommer först fram i fullt mörker.

Färdigfoder för fruktätande geckor, rört ihop till en tjock gröt, kan också ges två till tre gånger i veckan. Rester tas bort efter 24-36 timmar. Nyfödda möss tas inte av den här arten, men tas av *Rhacodactylus trachyrhynchus*.

Ungar får de första foderinsekterna efter ca en vecka: två veckor gamla syrsor som högst är lika breda som ungens huvud, pudrade med kalk med D3. Ställ dessutom fram en liten skål med torrfoder för dabbödlor. Ge inte fruktmos som enda föda, för det ger lätt ämnesomsättningsproblem.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är lugn, och med regelbunden hantering blir djuren tama och lika lätta att ta upp som *Correlophus ciliatus*. Djuren är aktiva på natten, så hantera dem på kvällen. Geckon kan bita om den känner sig hotad, och ett bett hos större besläktade arter gör ont.

Arten är social och kan hållas i par eller grupper om terrariet har många gömslen, och om djuren har känt varandra från små eller introduceras med omsorg. Ge varje djur sitt eget gömsle. Honor som håller på att föda drar sig undan och kan morra eller kvittra. Håll utkik efter oro, bett och saknade svansar, och dela djuren om det är nödvändigt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Arten är först könsmogen efter tre till fem år, så det tar lång tid att få djur som kan användas i avel. Hur man säkrast könsbestämmer unga djur är inte dokumenterat för just den här arten. Hos geckor i familjen syns hanarna normalt på en bula vid svansroten och porer framför kloaken, när de är stora nog. Sätt inte unga, spinkiga honor i avel.

PARNING

Parningen sker typiskt mellan januari och april, med höjdpunkt omkring mars. Den sker på natten och syns mycket sällan. Avelsgrupper hålls tillsammans hela året, så att man undviker problem med att introducera djuren igen.

Djuren går igenom en sval period på vintern, då de äter och rör sig mindre. Den följer årstidernas naturliga skiften. Låt inte temperaturen sjunka under 18 °C på natten och 23 °C på dagen, och låt den inte överstiga 26 °C på sommaren.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Rhacodactylus trachycephalus lägger inte ägg, utan föder levande, färdigbildade ungar. Dräktigheten varar ungefär sex månader, och honan får normalt tvillingar. Det blir bara en kull per år, som regel på hösten, och aldrig mer än två ungar.

Den dräktiga honan drar sig undan till ett av de slutna korkrören och kan morra eller kvittra för att visa att hon inte vill bli störd. Födseln sker på natten. Könsmogna honor ska ha gott om kalk och insekter under hela dräktigheten.

INKUBATION

Eftersom arten föder levande ungar finns det ingen inkubation. Detsamma gäller äggläggning och äggläggningslådor. I stället är dräktigheten på ungefär sex månader den tid honan behöver. Under dräktigheten reglerar honan själv temperaturen genom att placera sig på viloplatsen högst upp i terrariet, där det är varmast. Därför ska det alltid finnas ett lodrätt korkrör under ljuset. Håll terrariet stabilt, och stör honan så lite som möjligt de sista veckorna.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungar är helt färdigbildade vid födseln. De bör tas ut ur avelsterrariet så snart de upptäcks, eftersom nyfödda ungar kan bli uppätna av andra djur i terrariet. Hos *R. trachyrhynchus* matas hanarna med nyfödda möss fram till en förlossning, så att de inte intresserar sig för ungarna. Denna art tar inte möss, så här är det viktigaste att ta bort ungarna snabbt.

Inred ungarnas låda som beskrivs under terrarium. Ge de första foderinsekterna efter ca en vecka. Vägledning om vikt och tillväxt är inte dokumenterad för arten, och det tar tre till fem år innan djuren är vuxna.

Hälsa och vanliga misstag

Det finns nästan ingen dokumenterad erfarenhet av sjukdomar hos *Rhacodactylus trachycephalus*, och mycket av följande bygger på besläktade *Rhacodactylus*-arter. De typiska problemen är:

- Slagsmål mellan vuxna hanar som inte har vuxit upp tillsammans. De kan sluta med döden.
- Kannibalism: nyfödda ungar kan bli uppätna av andra djur i terrariet.
- Förlust av svansen vid slagsmål eller om du tar tag i den.
- Ämnesomsättningsproblem, om ungarna bara får fruktmos. Ge kalk och D3 och varierat foder.
- Hudinfektioner, om gömslen och botten är ständigt våta. Håll gömslet fuktigt, men inte vått.
- Stress och för höga temperaturer.

Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret går ner i vikt, inte äter eller är slappt.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.